

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 409/2022 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen Suomen valmistautumisesta mahdolliseen energiapulaan ja sähkön kohtuuttomaan hinnannousuun

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Pia Kauman ym. /kok näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 409/2022 vp:

Miten hallitus on varautunut talvella mahdollisesti koittavaan energiapulaan ja sähkön kohtuuttomaan hinnannousuun,

miten aikoo taata riittävän ja kohtuuhintaisen energian suomalaisille tulevana talvena,

miten Suomen energiaomavaraisuus taataan, mikäli Olkiluoto 3 -ydinvoimalan käyttöönotto viivästyy tai kaavaillut toimet kaasunsaannin varmistamiseksi eivät olekaan riittäviä ja

miten kansalaiset voivat edesauttaa energian riittävyyttä tulevana talvena ja miten hallitus aikoo näistä viestiä tai ohjeistaa?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Venäjän aloittaman hyökkäyssodan vaikutukset energian hintaan ja saatavuuteen ovat vaikuttaneet koko Eurooppaan. Toisaalta energian hinnat ovat olleet nousussa Suomessa ja kansainvälisesti jo viime vuoden loppupuolelta asti, ennen Venäjän hyökkäyssodan alkua. Sota on kuitenkin kärjistänyt tilannetta entisestään.

Energiahintojen kansainvälisen nousun taustalla on Venäjän hyökkäyssodan lisäksi energiatuotteisiin kohdistuvan kysynnän kasvu kokonaiskysynnän elpyessä, kun koronakriisin pahin vaihe on hellittänyt, sekä sääolosuhteet. Lisäksi Venäjän voidaan katsoa rajoittaneen keinotekoisesti kaasutoimituksia jo syksyllä 2021.

Hallitus on ryhtynyt useisiin toimiin energian saatavuuden turvaamiseksi sekä hintojen nousun kompensoimiseksi.

Hallitus linjasi alkuvuodesta määräaikaisista täsmätoimista, joilla vastataan energian hintojen nousuun. Toimet painottuvat erityisesti liikenteeseen ja kohdistuvat kotitalouksiin, ammattiliikenteeseen sekä maatalouden yrittäjiin. Toimet sisälsivät sekä lyhyen aikavälin että pidemmän

aikavälin toimia. Tällaisia toimia olivat esimerkiksi työmatkavähennyksen enimmäismäärän korottaminen määräaikaisesti vuoden 2022 verotuksessa, maatalouden tuotantorakennusten kiinteistöveron poistaminen väliaikaisena toimenä vuoden 2022 verotuksessa, valtion lainatakausmalli yksityisille kotitalouksille sekä valtion täytetakausta asunto-osakeyhtiöiden ilmastoystävällisten investointien tukemiseksi, ammattidieseljärjestelmän valmistelu, tulo- ja alueperusteisen kohdenetun tukijärjestelmän valmistelu kotitalouksille, sähkösopimusten tiedonantovelvollisuuden valmistelu sähkötoimitussopimusten dynaamisesta hinnoittelusta, sekä liikennepolttoaineen jakeluvelvoitteen alentaminen. Näiden lisäksi energian, mukaan lukien sähkö, hinnannoususta aiheutuneet kohonneet asumisen kulut otetaan huomioon toimeentulotukea myönnettäessä.

Energian hinnan nousun vaikutuksia lieventäviä toimia on tehty myös viime vuonna, joista esimerkkinä on teollisuuden, konesalien ja maatalouden sähköveron alentaminen EU:n minimitasolle vuoden 2021 alusta lähtien.

Huhtikuussa hallitus päätti toimista energian saatavuuden varmistamiseksi, vihreän siirtymän ja investointien vauhdittamiseksi sekä polttoaineen jakeluvelvoitteen väliaikaiseksi alentamiseksi. Kokonaisuudella pyritään varmistamaan kohtuuhintaisen energian tuotantoa ja saatavuutta sekä energiaomavaraisuuden ja huoltovarmuuden vahvistamista. Hallitus päätti esimerkiksi siitä, että polttoaineen jakeluvelvoitetta alennetaan väliaikaisesti 7,5 prosenttiyksiköllä vuonna 2022 ja 7,5 prosenttiyksiköllä vuonna 2023. Velvoitteen alentaminen alentaa myös polttoaineen hintaa. Kehittyneiden biopolttoaineiden ja biokaasun lisävelvoitetta ei muuteta.

Hallitus on myös valmistelemassa toimenpiteitä korkean sähkön hinnan vaikutusten lieventämiseksi. Tarkasteltavat toimet voivat liittyä esimerkiksi sähkömarkkinoiden toimintaa, verotukseen, energiatehokkuuteen, energian säästämiseen tai suoriin tukimuotoihin liittyviin toimenpiteisiin.

Suomi on monin osin hyvin varautunut energiansaannin häiriöihin. Energian tuonti venäjältä on jo loppunut, LNG-terminaalilaiva on tilattu ja Suomella on vahvat siirtoyhteydet Ruotsiin ja Viroon. Riskien hallitsemiseksi laaja julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyö on ensiarvoisen tärkeää. Tätä yhteistyötä koordinoi Huoltovarmuuskeskus joka on yhdessä muiden viranomaisten ja energia-alan toimijoiden kanssa valmistelemassa toimia mahdollisiin energiansaannin häiriöihin.

Fossiilisten polttoaineiden saanti yhteiskunnan tarpeisiin on turvattu keskimäärin viideksi kuukaudeksi. Huoltovarmuuskeskus ylläpitää valtion varmuusvarastoja sekä toimivaltaisena viranomaisena päättää yritysten velvoitevarastoista, joilla yhteensä katetaan em. käyttötarve. Pääosa valtion varmuusvarastoista on öljytuotteita. Kaasua ei kyetä Suomessa varastoimaan kuin rajatulla määrällä LNG-terminaaleissa, joten sen osuus on pieni. Kaasua voidaan melko laajasti korvata vaihtoehtoisilla polttoaineilla, joilla on varauduttu kaasunsaannin häiriöihin erityisesti energiantuotannossa. Teollisuusyritykset vastaavat itse varautumisestaan eikä varmuus- ja velvoitevarastointi koske teollisuutta.

Noin puolet maakaasusta käytetään Suomessa teollisuudessa (metsä-, kemian-, metalli- ja elintarviketeollisuus). Loput maakaasusta on käytetty energiantuotannossa. Kaasunkäyttö on vähentynyt Suomessa noin puoleen tammi-huhtikuussa edelliseen vuoteen verrattuna. Tähän on vaikuttanut erityisesti voimakkaasti kohonnut maakaasun hinta. Osa teollisuudesta on siirtynyt kaasusta muihin polttoaineisiin ja erityisesti energiantuotannossa maakaasua on korvattu muilla polttoaineilla ja lämmöntuotantomuodoilla. Maakaasun käyttö kotitalouksissa on Suomessa hyvin vähäistä. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA tukee maakaasulämmityksen korvaamista muulla kuin fossiilista polttoainetta käyttävällä järjestelmällä.

Koska kaasua ei kaikissa käyttökohteissa voida korvata vaihtoehtoisilla polttoaineilla, on hallitus päättänyt hankkia LNG-terminaalilaivan. Huoltovarmuuskeskuksella on myös valmius kaasumarkkinan hätätilassa turvata kaasun saanti suojatuille asiakkaille (kotitaloudet) sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tarpeisiin.

Sähkön riittävyyden osalta on tärkeä, että niin Olkiluoto 3 -yksikkö kuin LNG-terminaalilaiva saadaan kaupalliseen käyttöön mahdollisimman pian, suunnitelmien mukaan joulukuussa. Sähkön käyttö vähenee myös markkinaehtoisesti teollisuudessa ja kotitalouksissa sähkön hinnan ollessa korkea. Sähkötehon riittävyyttä seurataan tiiviisti työ- ja elinkeinoministeriössä, Fingrid Oyj:ssä, Energiavirastossa ja Huoltovarmuuskeskuksessa ja yhteistyössä suunnitellaan tarvittavia toimenpiteitä.

Lisäksi Energiavirasto on kilpailuttanut ns. tehoreserviä, jota voidaan ottaa käyttöön sähkötehon riittävyyden ollessa uhattuna. Tehoreservijärjestelmä turvaa sähkön toimitusvarmuuden Suomessa tilanteissa, joissa sähkön markkinaehtoinen tarjonta ei riitä kattamaan sähkönkulutusta. Tavoitteena on, että tehoreservikapasiteetti on käynnistysvalmiudessa viimeistään joulukuussa 2022. Sähköpulatilanteessa sähköjärjestelmän toimivuudesta vastaava kantaverkkoyhtiö Fingrid määrää jakeluverkonhaltijoita rajoittamaan sähkön kysyntää. Sähkön sääntely on viimeinen ja äärimmäinen keino, jolla sähköjärjestelmän toiminta varmistetaan. Jakeluverkonhaltijoilla on valmiit suunnitelmat tämänkin toteuttamiseksi.

Suomessa on pitkäjänteisesti tehty työtä energiatehokkuuden ja energian säästämisen eteen. Kansalaisilla on monia mahdollisuuksia omalta osaltaan vähentää energian käyttöään ja omia energiakulujaan sekä samalla osaltaan edesauttaa energian riittävyyttä tulevana talvena. Kyseessä ovat hyvin tiedossa olevat keinot, kuten esimerkiksi huonelämpötilojen laskeminen, laitteiden käyttöön liittyvä tehostaminen tai suihkuaikojen lyhentäminen.

Valtionhallinto on energia-asioista vastaavan työ- ja elinkeinoministeriön johdolla valmistelussa, yhdessä Energiaviraston, valtion kestävän kehityksen yhtiö Motivan, ympäristöministe-

riön, Sitran ja valtioneuvoston kanslian kanssa viestintäkampanjaa syksylle 2022. Kampanjan tavoitteena on koota ja jakaa tietoa sekä syksyn energiatilanteesta ja kertoa ihmisille, miten he voivat säästää energiaa ja millaisia vaikutuksia säästötoimenpiteillä on.

Helsingissä 30.8.2022

Elinkeinoministeri Mika Lintilä

VN/21858/2022-TEM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: